

## Kreosot i stolpen? - Om skydd vid arbete i stolpar

---

### **Kreosot är hälsofarligt**

Träskyddsmedlet kreosot är hälsofarligt. Kreosot kan ge hudskador och framkalla cancer. Linjearbetare som jobbar i kreosotbehandlade stolpar har all anledning att se upp med riskerna. Rätt skyddsutrustning och god hygien ger ett gott skydd. Kreosot används vid tryckimpregnering för att ge ett långvarigt skydd mot röta och insekter. Det ligger då i sakens natur att kreosot också medför risker för människors hälsa. Därför är det viktigt att skydda sig mot kreosot.



### **Hälsorisker utan skyddsutrustning**

Kreosot framställs ur stenkoltjära och innehåller mer än 200 olika ämnen. Flera av dessa ämnen kan orsaka cancer. Vid försök med möss och råttor har kreosot orsakat lung- och hudcancer. Olika undersökningar av människor som jobbat med kreosotimpregnering tyder på att långvarig kontakt med kreosot kan leda till cancer. Det finns dock inga undersökningar som visar att linjearbetare drabbats av cancer på grund av kontakt med impregnerade stolpar.

### **Hudbesvär vanliga**

De som jobbar i stolpar utan skyddsutrustning och kommer i kontakt med kreosot utsätter sig för hälsorisker. Kreosot på huden kan orsaka klåda, hudrodnad, blåsor och sår. Kreosot kan också framkalla allergier. Enbart ångor från kreosot är tillräckligt för att göra huden extra känslig för solens ultraviolettera strålar så att den lätt får brännskador. Det är vanligt att de som jobbar i stolpar drabbas av hudbesvär i ansiktet och på halsen.

### **Det behövs god hygien och rätt skyddsutrustning**

Det är viktigt att skyddsoverall, överdragskläder och handskar är av rätt material för att de ska ge tillräckligt skydd. Andningsskydd kan också behövas mot ångor från kreosot.

Den här skyddsutrustningen bör arbetsgivaren hålla med:

- skyddshandskar
- impregnerad overall/överdragskläder
- ögon- och ansiktsskydd
- andningsskydd
- solskyddskrämer
- hudkräm
- hjälm, stolpskor och säkerhetsbälte med lina

### **Arbetsgivarens ansvar**

Det är viktigt att observera att det är arbetsgivaren som har huvudansvaret för att arbetsmiljön är bra och att jobbet kan göras på ett säkert sätt samt att det finns rätt skyddsutrustning.

### **Ögon- och ansiktsskydd**

Skyddsglasögon eller ansiktsskärm skyddar när det finns risk för stänk och flisor. Det finns bra ögonskydd som inte är jobbiga att bära.

### **Andningsskydd**

Under heta sommark dagar när kreosotångorna kan vara besvärande att andas in kan ett andningsskydd med gasfilter typ A undanröja besvären.

### **Skyddshandskar**

Vanliga arbetshandskar av textil och läder duger inte i smutsiga stolpar. De suger upp kreosot från stolparna - i värsta fall leder det till att handskarna i stället för att skydda blir ett våtvarmt omslag av kreosot. Handskar av butyl eller viton skyddar bäst mot kreosotoljan. En tunn bomullsvante inuti suger upp fukten från handen när handsken är på en längre tid.

### **Impregnerade överdragskläder/overall**

Det krävs en overall eller överdragskläder som är impregnerad mot olja, vatten och smuts för att skydda mot kreosot. En icke-impregnerad overall, som lätt tar upp fukt är inte lämplig vid arbete i stolpar. När stolparna är särskilt kladdiga kan en korttidsoverall (typ engångsoverall) vara bra att ta på utanpå den vanliga klädseln. Det är viktigt att inte jobba barärmad i impregnerade stolpar. Kläder eller utrustning som blir nedkletad av kreosot bör bytas omedelbart - vänta inte till arbetsdagens slut.

### **Solskydds- och hudkräm**

Eftersom kreosot gör huden särskilt känslig för solens ultravioletta strålar är det bra att använda en kräm med hög solskyddsfaktor - helst faktor 15 - på hals, ansikte och handleder. Förutom solskyddskrämer kan man innan arbetet använda förebyggande barriärkrämer. De gör det lättare att tvätta sig ren efteråt. Vanliga hudkrämer ger inget direkt skydd, men gör huden mjuk och smidig efter tvätt och rengöring. På apoteket finns flera märken av de olika hudkrämerna.

### **Personlig hygien**

Den personliga hygien är också ett viktigt skydd mot kreosot. Tvätta omedelbart bort kreosot som kommit på huden. Använd vatten och lämpligt rengöringsmedel. Självklart är det viktigt att det finns möjlighet att tvätta sig i närheten av där jobbet görs. En våtservett speciellt för grovtvätt kan vara en godtagbar lösning när varmt vatten och hudrengöringsmedel inte finns i omedelbar närhet. Det är också viktigt att tvätta av sig ordentligt, inte bara efter arbetet, utan också innan man äter, snusar eller röker.

### **Arbetsgivaren har ansvaret**

Det är arbetsgivaren som bär huvudansvaret för att arbetet kan utföras på ett säkert sätt och att det finns skyddsutrustning som ger ett tillräckligt skydd. Du som arbetstagare är å andra sidan skyldig att använda skyddsutrustning. Arbetsgivaren är skyldig att informera om hälso- och olycksfallsriskerna samt om hur dessa risker undviks. Alla som jobbar i stolpar ska - av arbetsgivaren - få erforderliga instruktioner om hantering och skyddsutrustning.

### **Stolparna ska vara torra vid leveransen**

Kladdiga och smetiga stolpar är ett problem. Därför finns nu krav från kemikalieinspektionen på att stolparna ska vara torra på ytan vid leverans. Yttorrheten är beroende på både impregneringsmetod och lagringstid. När stolparna levereras ska information om vilket impregneringsmedel som använts följa med.

### **I värme svettas stolparna kreosot**

Även om stolparna levererats torra kan de "svettas" - bli kladdiga och smetiga - av solvärmens under vår och sommar. Då är det särskilt viktigt att använda en bra skyddsutrustning och vara uppmärksam. "Svettiga" stolpar avger betydligt mer kreosotångor än torra stolpar. Helst ska arbete i smetiga stolpar undvikas och jobbet utföras vid en tidpunkt när stolparna inte "svettas". Eftersträva arbetsmetoder som inte innebär risk för direktkontakt med den smetiga stolpen. Använd t.ex. skylift.

### **Hjälm, stolpskor och säkerhetsbälte med lina**

Använd alltid säkerhetsbälte med lina vid arbete i stolpar och när det är möjligt också under klättring. Att ha hjälm är självklart både i stolpen och vid arbete i stolpen. Stolpskor får bara användas och säljas om de är typgodkända. Det innebär bland annat att de har utmattningsprovats. Men trots det ska arbetsgivaren kontrollera stolpskorna minst en gång om året. Om de är spruckna, utslitna eller deformerade ska de förstås omedelbart kasseras.